

ใบความรู้ เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์
หน่วยที่ ๕ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์
รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

การอ่านเชิงวิเคราะห์

การอ่านเชิงวิเคราะห์เป็นการอ่านหนังสือแต่ละเล่มอย่างละเอียดให้ได้ความครบถ้วน แล้วจึงแยกแยะให้ได้ว่าส่วนต่าง ๆ นั้นมีความหมายและความสำคัญอย่างไรบ้าง แต่ละด้านสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ อย่างไร

วิธีอ่านแบบวิเคราะห์นี้ อาจใช้วิเคราะห์องค์ประกอบของคำและวลี การใช้คำในประโยค วิเคราะห์สำนวนภาษา จุดประสงค์ของผู้แต่งไปจนถึงการวิเคราะห์ หรือเบื้องหลังการจัดทำหนังสือหรือเอกสารนั้น

การวิเคราะห์เรื่องที่อ่านทุกชนิด สิ่งที่จะละเลยไม่ได้ คือ การพิจารณาถึงการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาว่ามีความเหมาะสมกับระดับและประเภทของงานเขียนหรือไม่ เช่น ในบทสนทนาไม่ควรใช้ภาษาที่เป็นแบบแผน ควรใช้สำนวนให้เหมาะสมกับสภาพจริงหรือเหมาะสมแก่กาลสมัยที่เหตุการณ์ในหนังสือนั้นเกิดขึ้น เป็นต้น ดังนั้นการอ่านวิเคราะห์จึงต้องใช้เวลาอ่านมาก และยังมีเวลาอ่านมากก็ยิ่งมีโอกาสวิเคราะห์ได้ลึกซึ้งมากขึ้น การอ่านในระดับนี้ต้องรู้จักตั้งคำถามและจัดระเบียบเรื่องราวที่อ่านเพื่อจะได้เข้าใจเรื่องและความคิดที่ผู้เขียนต้องการ

กระบวนการวิเคราะห์การอ่าน

1. พิจารณารูปแบบของงานประพันธ์ว่าใช้รูปแบบใด อาจเป็นนิทาน บทละคร นวนิยาย เรื่องสั้น บทร้อยกรอง หรือบทความจากหนังสือพิมพ์
2. แยกเนื้อเรื่องออกเป็นส่วนๆ ให้เห็นว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร
3. แยกพิจารณาแต่ละส่วนให้ละเอียดลงไปว่าประกอบกันอย่างไร หรือประกอบด้วยอะไรบ้าง
4. พิจารณาให้เห็นว่าผู้เขียนให้กลวิธีเสนอเรื่องอย่างไร

ขั้นตอนการอ่านเชิงวิเคราะห์

1. การอ่านวิเคราะห์คำ

การอ่านวิเคราะห์คำ เป็นการอ่านเพื่อให้ผู้อ่านแยกแยะถ้อยคำในวลี ประโยคหรือข้อความต่าง ๆ โดยสามารถบอกได้ว่า คำใดใช้อย่างไร ใช้ผิดความหมาย ผิดหน้าที่ไม่เหมาะสม ไม่ชัดเจนอย่างไร ควรจะค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงอย่างไร เช่น

อย่าเอาไปใช้ทับกระดาษ

ที่นี่รับอวดพระ

เขาท่องเที่ยวไปทั่วพิภพ

เจ้าอาวาสวัดนี้มีมรณกรรมเสียแล้ว

2. การอ่านวิเคราะห์ประโยค

การอ่านวิเคราะห์ประโยค เป็นการอ่านเพื่อแยกแยะประโยคต่าง ๆ ว่าเป็นประโยคที่ถูกต้องชัดเจนหรือไม่ใช้ประโยคผิดไปจากแบบแผนของภาษาอย่างไร เป็นประโยคที่ต้องสมบูรณ์เพียงใดหรือไม่ มีหน่วยความคิดในประโยคขาดเกินหรือไม่ เรียงลำดับความในประโยคที่ใช้ได้ถูกต้องชัดเจนหรือไม่ ใช้พุ่มเพื่อยโดยไม่จำเป็นหรือใช้รูปประโยคที่สื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่ เมื่อพบข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้วก็สามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้ เช่น

สุขภาพของคนไทยไม่ดีขึ้น
การแก้ปัญหาจราจรในกรุงเทพฯ เกิดการจราจร
ทุกคนย่อมประสบความสำเร็จท่ามกลางความขยันหมั่นเพียร
เขามักจะเป็นหวัดในทุกครั้งที่ฝนเริ่มตก

3. การอ่านวิเคราะห์ทัศนะของผู้แต่ง

ผู้อ่านต้องพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบว่า ผู้เขียนเสนอทัศนะมีน้ำหนักเหตุผลประกอบข้อเท็จจริง น่าเชื่อถือ เพียงใด เป็นคนมองโลกในแง่ใด เป็นต้น

4. การอ่านวิเคราะห์รส

การอ่านวิเคราะห์รส หมายถึง การอ่านอย่างพิจารณาถึงความซาบซึ้งประทับใจที่ได้จากการอ่าน วิธีการที่จะทำให้เข้าใจถึงรสอย่างลึกซึ้ง คือการวิเคราะห์รสของเสียงและรสของภาพ

4.1 ด้านรสของเสียง ผู้อ่านจะรู้สึกได้ชัดจากการอ่านออกเสียงดัง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านอย่างปกติ หรือการอ่านทำนองเสนาะ จึงจะช่วยให้รู้สึกถึงความไพเราะของจังหวะและความเคลื่อนไหวซึ่งแฝงอยู่ในเสียง ทำให้เกิดความรู้สึกไปตามท่วงทำนองของเสียงสูงต่ำจากเนื้อเรื่องที่อ่าน

4.2 ด้านรสของภาพ เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วเกิดความเข้าใจเรื่อง ในขณะเดียวกันทำให้เห็นภาพด้วย เป็นการส่งเสริมให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมาย การเขียนบรรยายความด้วยถ้อยคำไพเราะทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ก่อให้เกิดภาพขึ้นในใจผู้อ่าน ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและเข้าใจความหมายของเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

5. การอ่านเพื่อวิเคราะห์ขอบเขตของปัญหาและการตีความเนื้อหาของข้อความ

การอ่านเชิงวิเคราะห์ ยังมีสิ่งที่ต้องพิจารณา คือ การวิเคราะห์ขอบเขตของปัญหา และการตีความเนื้อหาของหนังสือมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ขอบเขตของปัญหา มีหลักปฏิบัติดังนี้

1) จัดประเภทหนังสือตามชนิดและเนื้อหา หนังสือแต่ละประเภทมีวิธีอ่านต่างกัน ก่อนอ่านต้องวิเคราะห์ให้รู้ว่า หนังสือเล่มนั้นอยู่ในประเภทใด การแบ่งประเภทจะดูแต่ชื่อเรื่องหรือลักษณะภายนอกเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องสำรวจเนื้อหาด้วย อย่างไรก็ตาม ชื่อเรื่องเป็นสิ่งที่ใช้เป็นแนวทางได้ เพราะผู้เขียนย่อมต้องพยายามตั้งชื่อเรื่องให้ตรงแนวเขียนหรือจุดมุ่งหมายในการเขียนของตนให้มากที่สุด

2) สรุปให้สั้นที่สุดว่า หนังสือนั้นกล่าวถึงอะไร หนังสือที่ดีทุกเล่มต้องมีเอกภาพ มีการจัดองค์ประกอบของส่วนย่อยอย่างมีระเบียบ ผู้อ่านต้องพยายามสรุปภาพดังกล่าวออกมาเพียง 1-2 ประโยคว่า หนังสือเล่มนั้นมีอะไรเป็นจุดสำคัญหรือเป็นแก่นเรื่อง แล้วจึงหาความสัมพันธ์กับส่วนสำคัญต่อไป

3) กำหนดโครงสร้างของหนังสือ เมื่ออ่านต้องตั้งประเด็นด้วยว่า จากเอกภาพของหนังสือเล่มนั้นมีส่วนประกอบสำคัญอะไรบ้าง ส่วนที่สำคัญๆ สัมพันธ์กันโดยตลอดหรือไม่ และแต่ละส่วนก็มีหน้าที่ของตน สนับสนุนซึ่งกันและกันหรือไม่

4) กำหนดปัญหาที่ผู้เขียนต้องการแก้ ผู้อ่านควรพยายามอ่านและค้นพบว่าผู้เขียนเสนอปัญหาอะไร อย่างไร มีปัญหาย่อยอะไร และให้คำตอบไว้ตรง ๆ หรือไม่ การตั้งปัญหาเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจเรื่องแจ่มแจ้ง ยิ่งตั้งปัญหา ได้กว้างขวางลึกซึ้งเพียงใด ยิ่งเข้าใจได้เพิ่มขึ้นเพียงนั้น

5.2 การตีความเนื้อหาของหนังสือ การตีความเป็นสิ่งที่ผู้อ่านทำความเข้าใจความคิดของผู้เขียน พิจารณาวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งบางครั้งผู้เขียนไม่ได้บอกความหมายหรือนัยของข้อความที่เขียนออกมา

ตรง ๆ แต่ผู้อ่านต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจบริบทของเรื่องเป็นอย่างดี จึงจะตีความได้ถูกต้อง การทำความเข้าใจความคิดของผู้เขียนนั้นไม่ว่าความคิดจะถูกต้องหรือไม่ เราจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม แต่การพยายามเข้าใจเช่นนั้นทำให้เราไม่วิจารณ์ผู้เขียนอย่างไม่ยุติธรรมแต่จะพิจารณาทั้งข้อดี ข้อบกพร่องของงานเขียนนั้นอย่างแจ่มแจ้ง การตีความเนื้อหาของหนังสือมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1) ตีความหมายของคำสำคัญ และค้นหาประโยคสำคัญที่สุด ผู้อ่านต้องพยายามเข้าใจคำสำคัญ และเข้าใจประเด็นที่สำคัญที่ผู้เขียนเสนอ เพื่อเข้าใจความคิดของผู้เขียน

2) สรุปความคิดสำคัญของผู้เขียน โดยพิจารณาว่าประโยคใดเป็นเหตุ ประโยคใดเป็นผล ประโยคใดเป็นข้อสรุป ซึ่งบางครั้งผู้เขียนไม่ได้สรุปความคิดออกมาให้เห็นชัดเจนแต่ผู้อ่านต้องพยายามสรุปออกมาให้ได้

3) ตัดสินว่าอะไร คือการแก้ปัญหาของผู้เขียน เมื่อผู้อ่านตีความสำคัญให้ตรงกับผู้เขียน เข้าใจความคิดสำคัญของผู้เขียน และสรุปความคิดของผู้เขียนได้แล้ว ผู้อ่านก็จะวิเคราะห์หรือตัดสินได้ว่า จากเรื่องราวหรือเหตุผลต่าง ๆ ที่ผู้เขียนนำมาเสนอนั้นมีความสมเหตุสมผลหนักแน่นน่าเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใด เพื่อนำไปสู่การวิจารณ์หนังสือเรื่องนั้น ๆ ต่อไป

การพิจารณาหนังสือ

การพิจารณาหนังสือเป็นการประเมินคุณค่าหนังสือด้านต่าง ๆ ถ้าผู้อ่านรู้หลักการประเมินจะทำให้การอ่านหนังสือ มีคุณค่าและความหมายมากยิ่งขึ้น เมื่ออ่านแล้วสามารถแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินคุณค่าของหนังสือได้อย่างมีหลักเกณฑ์ ผู้อ่านจะเข้าใจหนังสือนั้นได้อย่างลึกซึ้งและการพิจารณาหนังสือของตนจะมีประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วย หนังสือมีหลายประเภทให้เลือกอ่าน แต่ละประเภทก็มีรายละเอียดหรือโครงสร้างแตกต่างกันไปตามลักษณะของหนังสือประเภทนั้น ๆ ในที่นี้จะนำเสนอการพิจารณาหรือประเมินคุณค่าของหนังสือ บทความหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องเรียนหรืออ่าน ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

๑. การพิจารณาหนังสือประเภทสารคดี

สารคดี ได้แก่ หนังสือที่ให้แนวความรู้ต่าง ๆ เช่น ด้านปรัชญา ตรรกวิทยา การศึกษา ควรพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 เนื้อหาสาระ มีความถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชาหรือไม่ เรื่องนำมาเขียนมีสาระประโยชน์เพียงใด เหมาะสำหรับผู้่านระดับใด

2.2 วิธีเสนอหนังสือ อาจเสนอเป็นความเรียงวิชาการ มีการค้นคว้าหาความรู้อ้างอิงประกอบหรือเสนอเป็นบันทึกของผู้เขียน เล่าประสบการณ์ของตนหรือเสนอเป็นจดหมายให้โต้ตอบ ควรพิจารณาว่าผู้เขียนมีวิธีเขียนที่ชวนอ่าน เข้าใจง่ายหรือไม่ สำนวน ภาษาสื่อความหมายได้แจ่มแจ้งหรือไม่ เหมาะแก่ระดับของผู้อ่านตามความตั้งใจของผู้เขียนหรือไม่ เพียงใด

2.3 การวางเค้าโครงเรื่อง เค้าโครงเรื่องที่เขียนจะต้องมีการจัดลำดับอย่างมีระเบียบ จึงควรพิจารณาว่าผู้เขียนสามารถทำให้ความสำคัญๆ เชื่อมโยงต่อเนื่องกันได้ดีเพียงใด มีการเรียงลำดับความยากง่ายเพื่อช่วยความเข้าใจของผู้อ่านหรือไม่

2.4 ส่วนประกอบของหนังสือ ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือได้แก่ คำนำ สารบัญดัชนี บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ สามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความสำคัญของหนังสือได้รวดเร็ว ควรพิจารณาว่าหนังสือ นั้น ๆ มีส่วนประกอบอำนวยความสะดวกดังกล่าวหรือไม่

2.5 วุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียน หนังสือสารคดีบางเล่มจะมีประวัติย่อ วุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียนบอกไว้ด้านหลัง รายละเอียดดังกล่าวจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถวินิจฉัยได้ดียิ่งขึ้นว่าเรื่องนั้น ๆ มีคุณค่าน่าเชื่อถือหรือไม่

2.6 คุณภาพการพิมพ์และการออกแบบรูปเล่ม สิ่งชี้ให้เห็นคุณภาพของหนังสือ เช่น การจัดหัวเรื่องทำให้สื่อความได้ชัดเจน การพิสูจน์อักษรถูกต้อง การออกแบบรูปเล่มเหมาะสมน่าอ่าน

๒. การพิจารณาหนังสือประเภทบันเทิงคดี

หนังสือประเภทบันเทิงคดี อาจมีวิธีการพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 แก่นของเรื่องหรือแนวเรื่อง หมายถึง แนวคิดสำคัญของผู้เขียน ซึ่งเป็นหัวใจของเรื่อง

3.2 การวางโครงเรื่อง หมายถึง การผูกเรื่องให้มีตัวละครและเหตุการณ์เชื่อมโยงสัมพันธ์กันตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแกนของเรื่องและผู้แต่งวางแนวไว้และต้องดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผล

3.3 ตัวละคร ตัวละครอาจมีน้อยหรือมากแล้วแต่ความประสงค์ของผู้แต่ง การเสนอตัวละครที่น่าสนใจต้องเป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่มีความสมจริง คือ เป็นบุคคลที่อาจหาได้ในชีวิตจริง มีใช้ดีหรือเลวจนผิดมนุษยธรรมตา นอกจากนั้นพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร ควรสะท้อนภาพชีวิตจริงของสังคมตามความเป็นจริงด้วย

3.4 ฉาก เป็นส่วนที่ช่วยทำให้บรรยากาศของเรื่องเป็นไปอย่างสมจริง ซึ่งผู้เขียนจะต้องบรรยายให้ตรงกับความเป็นจริงหรืออยู่ในวิสัยที่เป็นจริงได้

3.5 สำนวนภาษาและลีลาในการเขียน นักเขียนจะมีสำนวนหรือลีลาการเขียนเป็นแบบฉบับของตน ดังนั้น ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ว่าผู้เขียนมีลีลาการเขียนอย่างไร

3.6 สารจากผู้เขียน สารที่ผู้เขียนให้ หมายถึง ข้อคิดหรือบางสิ่งบางอย่างที่ผู้เขียนฝากไว้ให้ ซึ่งผู้อ่านอาจได้รับแตกต่างกันไปตามแต่ประสบการณ์ของผู้อ่าน ควรฝึกทักษะให้ไว ต่อการรับสารของผู้เขียน และตีความเข้าใจ เพื่อให้การอ่านเรื่องบันเทิงคดีมีรสชาติดีมากยิ่งขึ้น